30.8.2024

Asia: Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa KAA 3/2023 vp Valvottu käyttötila huumeita käyttäville https://www.eduskunta.fi/pdf/KAA+3/2023

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta saada lausua huumeiden käyttäjien käyttötilaan liittyvään lausuntopyyntöön.

Lausunto on koottu saatavilla olevista toiminta- ja taloustiedoista sekä hyvinvointialueen mielenterveys- ja päihdepalveluiden sekä psykiatrian asiantuntijoita haastattelemalla. Lausunnon on koonnut perhe- ja sosiaalipalvelut, OYS psykiatrian –toimialueen toimialuejohtaja.

Asiantuntijalausuntonamme toteamme seuraavaa:

Huumeiden käyttöön liittyvät kustannukset:

Pohjois-Pohjanmaalla korvaushoitojen tarve on jatkuvassa kasvussa, hyvinvointialueen kustannukset TP2023 korvaushoidosta olivat n.2,5M€ ja Q2 kustannukset 1,2M€. Korvaushoidoilla voidaan ehkäistä vaikeita infektioita. Erityisen suuret kustannukset kohdistuvat erikoissairaanhoidon vaikeita infektioita, kuten endokardiitteja hoitaville yksiköille, koska korvaushoitojen ulkopuolelle jää edelleen paljon suonensisäisesti huumeita käyttäviä. TP2023 kustannukset endokardiittien hoidosta olivat n. 0,5M€, potilaskohtaisen hinnan ollessa n. 17 000€. Q2 kustannukset ovat hieman laskeneet, niiden ollessa 0,1M€. Näihin kustannuksiin käyttöhuoneilla ei nähdä olevan vaikutusta.

Välillisiä merkittäviä kustannuksia syntyy esimerkiksi huumeita käyttävien vanhempien lasten lastensuojeluasiakkuuksista. Tekemämme selvityksen mukaan alle 2-vuotiaiden lasten huostaanottoihin on pääasiallinen syy vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat eikä vähäisimpänä huumeiden käyttö. Lapsen huostaanotto maksaa sijaishuoltopaikasta riippuen 40 000-130 000€/vuosi.

Missä määrin käyttöhuoneet ja niiden kautta hoitoon ohjaaminen voi vähentää kustannuksia?

Pohjois-Pohjanmaan alueella huumeidenkäyttö on hajautunut laajalle alueelle ja tapahtuu pääasiassa kodeissa. “Open scene” -tyyppiset alueet, jossa avoimesti käytettäisiin huumeita julkisilla paikoilla, ovat parhaita kohteita käyttöhuoneille, mutta sellaisia ei alueellamme ole. Suomalaiset yliannostustilanteet poikkeavat yleismaailmallisista heroiiniyliannostuksista, joihin käyttöhuoneista on eniten hyötyä. Suomessa päähuume on buprenorfiini, jota käytetään rauhoittavien lääkkeiden kanssa, jolloin yliannos kehittyy hitaasti ja yleensä käyttäjä hakeutuu nukkumaan omaan sänkyynsä. Tähän käyttöhuoneella on vähän vaikutusta.

Sosiaalihuollon palveluiden, kuten ohjaus- ja asumispalveluiden näkökulma on, mitä paremmin päästään fyysisesti kontaktoimaan asiakkaita, on helpompaa edistää asiakkaiden sosiaalihuollon palveluiden saatavuutta ja hoitoon ohjausta. Näin ollen asiakkaan kuntoutumista voidaan edistää varhaisemmassa vaiheessa ja ennaltaehkäistä raskaimpiin palveluihin joutumista. Asiakasryhmälle

ei yleensä riitä pelkkä hoitoonohjaus päihdehuollon palveluihin, vaan sosiaalipalveluiden antama tuki asiakkaan arkeen tarvitaan, jotta itse hoito onnistuu.

Käyttöhuoneiden myönteiset vaikutukset kohdistuisivat Pohjois-Pohjanmaalla erityisesti hoitoon ja palveluihin ohjaamiseen, asiakkaiden kiinnittymiseen palveluihin sekä haittoja vähentävään työhön, ja näin ollen erikoissairaanhoidon ja sosiaalihuollon vaativien palveluiden kustannukset saattaisivat vähentyä. Tosin hoitoon ja palveluihin ohjaaminen oletettavasti näkyisi palvelutarpeen kasvuna, jolla on vaikutusta perustason palveluiden kustannuksiin nousevasti.

Pidättekö kokeilun järjestämistä alueellanne tarkoituksenmukaisena?

Pohjois-Pohjanmaalla päihdehuollon avopalvelut ovat paikoin niukasti resursoituja, joihin tulisi ensisijaisesti rahoitus kohdentaa. Käyttöhuoneiden vaikutus ei välttämättä auta tähän tilanteeseen. Käyttöhuoneita kohtaan saattaisi myös esiintyä vastustusta. Hyvinvointialueen laatimassa pienimuotoisessa operatiiviseen kehittämiseen liittyvässä selvityksessä puolet terveydenhuollon toimijoista ei hyväksynyt opioidikorvaushoitoa hoitomenetelmänä moraalisista syistä. Kuitenkin, mikäli muut suurimmat kaupungit osallistuisivat, myös Oulun alueella olisi syytä järjestää kokeilu. Uusia hoitoonohjausväyliä valmistellessa tulisi varmistaa tosiasiallinen mahdollisuus, myös taloudellisesti, hoidon toteuttamiseksi hoitoon ohjatuille.

Onko näkemyksenne mukaan taloudellisia perusteita ottaa käyttöön ns. valvottu käyttötila?

Hyvinvointialueella ei ole taloudellisia mahdollisuuksia eikä henkilöstöresursseja ottaa käyttöön lisää palveluita järjestämisvastuulleen.

Millaisen henkilöstön käyttöhuonetoiminta vaatisi

Pohjois-Pohjanmaalla voisi toimia yhdistettynä selviämisasemaan ja terveysneuvontapisteeseen henkilöstöresurssin tarve voitaisiin minimoida. Henkilöstön tulisi koostua moniammatillisesti sekä sekä terveyden- että sosiaalihuollon ammattilaisista

Paljonko suonensisäisten huumeiden käyttäjiä arviolta on alueellanne ja miten neulojen vaihto ja muut palvelut on järjestetty, onko järjestetty matalan kynnyksen palveluja?

Oulussa on neulojen vaihtoa asunnottomuutta kokeville henkilöille sekä oma Vinkki-toiminta. Terveysneuvontapiste Vinkin palveluihin kuuluu terveysneuvontaa, huumeruiskujen ja neulojen vaihtoa, rokotuksia, hoitoonohjausta, sosiaalineuvontaa, HIV-pikatestauksia ja naisten ehkäisyasioiden edistäminen ja se on avoinna 3h/vko. Oulun alueella on neulojen vaihtoa myös Aklinikkasäätiön Katuklinikan kautta. Katuklinikan toiminta sisältää muutakin matalan kynnyksen palvelua, kuten hoitoon- ja palveluihin ohjausta.

30.8.2024

Suonensisäisesti huumeiden käyttäjien määrää on vaikea arvioida. Korvaushoidossa noin 450-500 potilasta. Vinkissä kävijöitä on arviolta 40-60 asiakasta/vko ja esimerkiksi vuonna 2022 neuloja on tilastoitu pisteeseen palautetun 227 885 ja pisteestä annetun 213 485 kpl. Vastaava luku vuonna 2018 oli 165 230 jaettua neulaa ja Vinkkiin palautui 179 783 neulaa.

Matalan kynnyksen palveluna voi hakeutua ilman ajanvarausta päihdepäivystykseen tai sotekeskuksen kautta psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle.

Nähdäänkö alueella tarvetta käyttöhuoneille/käyttöhuonekokeilulle?

Käyttöhuonekokeilu toimisi parhaiten suurkaupunkiympäristössä eli alueellamme Oulussa. Käyttöhuoneen kautta hoitoon ohjattavien palveluihin tulee voida myös resursoida samanaikaisesti, koska oletus on, että hoidon ja palveluiden tarve tulisi kasvamaan.

30.8.2024 Oulu

Leena Mämmi-Laukka

toimialuejohtaja